

TERORISMUS

Všeobecně - Terorismus zaujímá nejnižší místo na stupnici násilí používaného s politickými cíli:

- * globální konflikt,
- * regionální konflikt,
- * konflikt nízké intenzity (ozbrojené povstání, guerilla),
- * terorismus

Jedním z cílů teroristů je zastrašovat lidi tím, že jsou přinuceni uvědomit si osobní zranitelnost. Do jisté míry v tom mají úspěch.

Všichni lidé si uvědomují ohrožení, ale neexistuje jednota názorů na to, čím terorismus skutečně je. Není souhlasu v definování terorismu ani mezi vědci, ani mezi orgány, kteří se hrozbou terorismu zabývají jako politikové, diplomaté, kriminalisté, vyšetřovatelé, zpravodajci, bezpečnostní agenti, vojáci a také novináři.

Článek vysvětluje pro pochopení čtenáře:

- ◆ co je terorismus a kdo jsou teroristé,
- ◆ kde a od koho teroristé získávají podporu,
- ◆ jaká je strategie a taktika terorismu,
- ◆ jaká je možná obrana proti terorismu.

Možnostem článku se vymyká uvádění příkladů teroristických skupin a teroristických akcí. Čtenář je jistě nalezne sám (v poslední době je jich dost v denním tisku).

Je nutné, aby veřejnost pochopila fenomén terorismu. Terorismus ovlivňuje životy lidí strachem. Vliv terorismu na veřejnost je psychologický, nikoli fyzický. Jako politická taktika není terorismus příliš úspěšný: teroristickou taktikou samotnou nebylo dosaženo žádných politických cílů. Důvody jsou tyto, terorista:

- nedosáhne trvalých změn,
- nedobude prostor,
- nezbaví instituce jejich moci.

Vláda USA popisuje terorismus takto: **Terorismus** je hrozba násilím nebo použitím násilí s politickými cíli jednotlivcem nebo skupinou, jednajícím v opozici proti usta-

novené vládě, když jsou takové akce určeny k tomu, aby šokovaly nebo zastrašily cílovou skupinu větší než přímá oběť. Terorismus používají skupiny snažící se svrhnout určité režimy, odstranit domnělé národní nebo skupinové nesnáze nebo podkopat mezinárodní politický řád.

Terorismus je chápán, také jako metoda pro dosažení určitého cíle za určitých předpokladů, nikoli jako pouhá metoda ničení pro ničení samotné (tzv. patologický terorismus).

Terorismus lze považovat, také za maximálně ostrou formu psychologické války, vedené malou skrytou skupinou, přičemž je zavádějící slovo nahrazeno zavádějícím činem.

Terorismus využívá strategie nepřímého přístupu přes psychologický účinek. Aby byl terorismus důsledný, neuznává kategorii nezúčastněných. Terorista do konfliktu začleňuje i mezinárodní veřejnost, která se tím stává cílem psychologického působení, a terorismus tak nabývá dimenze mezinárodního terorismu.

Teroristé, žádají pro sebe status bojovníků podle mezinárodního práva a mírové právo neuznávají.

Je nutné rozlišovat mezi terorismem a

- jinými formami politického násilí (války různého druhu),
- nepolitickými kriminálními činy jako vražda, únos rukojmích aj.

Není však konsensus v tom, co toto rozlišení znamená. Například, guerillové skupiny i konvenční ozbrojené síly používají teroristické taktiky.

Pro úplnost, je nutno dodat, že teroristických metod používají despotické a diktátorské vládní režimy proti vlastnímu obyvatelstvu a k tomu účelu vytvářejí zvláštní aparát.

Charakteristiky terorismu jsou politické, operační a organizační.

Konečné cíle terorismu jsou politické. **Politické cíle** odlišují teroristický čin od kriminálního činu emocionálně narušeného člověka. **Terorismus je často nazýván taktikou posledního východiska.**

Jiná skupina charakteristik terorismu zahrnuje **strategické a taktické cíle**. Příмым cílem teroristické skupiny je vytvořit teror a potom využít strachu a z něho vyplývající politické nespokojenosti veřejnosti k tomu, aby vláda byla přinucena k politickým ústupkům ve smyslu politického cíle teroristů. Společenství napadených má být strachem přivedeno k tomu, aby pro teroristu vykonalo to, co terorista sám vzhledem ke své slabosti přímo vykonat nemůže.

Aby teroristé vytvořili strach, musejí svou činnost publikovat. Při plánování a provedení teroristické akce je důležité utajení, po ukončení akce je důležitá **publita**. Se zřetelem k **publicitě se volí oběti, místo a čas teroristické akce.**

Nejdůležitější **operační charakteristikou** terorismu je promyšlené použití násilí. Teroristické činy jsou nejen násilné, nýbrž také zločinné.

Další důležitou charakteristikou teroristických operací je jejich skrytá povaha. Teroristé jednají skrytě, aby se vyhnuli odhalení. Z toho vyplývá nutnost tajných protiteroristických zpravodajských operací ke zjištění, kdo jsou teroristé a kdy a kde pravděpodobně udeří.

Terorismus je finančně poměrně málo nákladný! -

Nejdůležitější **organizační charakteristikou** terorismu je, že se téměř vždy provádí ve skupinách, tj. malých operačních jednotkách, které jsou součástí větší organizace.

Teroristické skupiny potřebují vnější podporu, bezpečné operační základny, volnost pohybu, bezpečná útočiště, financování a doplňování osob. Podporu jim často, někdy skrytě, někdy otevřeně, poskytují státy, které sdílejí jejich politické cíle.

Nejasné je rozlišování mezi domácím a mezinárodním terorismem. Mnohé země chápou terorismus jako mezinárodní hrozbu.

Existují tři hlediska pro posuzování terorismu:

- posuzování ze stran veřejnosti je ovlivňováno emocionálními reakcemi, často chybnými,
- hledisko teroristů jako jednotlivců a hledisko teroristické skupiny; každá teroristická skupina má svou zvláštní psychologii a svůj "modus operandi",
- posuzování ze strany profesionálních pozorovatelů se značně rozcházejí, a to jak badatelů, tak orgánů zabývajících se potíráním terorismu.

Terorismus je především politickým problémem. Bez ohledu na to, zda bude řešení dosaženo zákonnými, vojenskými nebo tajnými prostředky, prvním cílem je zmírnění politických problémů, které podmiňují vznik terorismu, a vytvoření mezinárodního nátlaku na teroristické organizace i na státy, které je podporují, aby byly přinuceny zanechat své činnosti.

Politici, diplomaté a zpravodajci posuzují terorismus především z politického hlediska. Zaměřují se více na teroristické organizace a státy, které je podporují, než na jednotlivé teroristy a teroristické činy, protože státy a skupiny mají větší politický vliv na národní zájmy dané země než jednotlivci.

Pracovníky justice zaujímá čin a jednotlivec nebo skupina za něj odpovědné a nezabývají se tím, zda jsou teroristy nebo bojovníky za svobodu.

Vojáci a policisté považují terorismus za formu konfliktu nízké intenzity, za počáteční fázi a součást guerilly.

Mezi guerillou a terorismem však existuje podstatný rozdíl:

■ guerilla se snaží zmocnit se prostoru, aby se později zmocnila myšlení,

■ terorismus se zmocňuje myšlení, protože prostoru se zmocnit nemůže.

Je účelné, aby orgány zabývající se obranou proti terorismu znali **sociálně-psychické vlastnosti teroristů a teroristických skupin** a pochopili důvody jejich teroristických činů. Ovšem, uvádí se, že je pravděpodobně tolik důvodů pro páchaní teroristických činů, kolik je teroristů. Je výjimečně obtížné vyličít skutečný obraz teroristy, i když všichni z nich o sobě tvrdí, že jsou bojovníky za svobodu.

Teroristé a bojovníci za svobodu se často liší jen v očích pozorovatele, avšak v sémantickém smyslu je mezi nimi velký rozdíl:

- boj za svobodu se týká politického cíle,

- terorismus se vztahuje ke strategii a taktice používané k dosažení tohoto cíle; pro teroristy je terorismus jen prostředkem k účelu.

Rozlišují se:

- nacionalistické nebo etnické organizace, které usilují o dosažení nezávislosti nebo autonomie pro specifickou etnickou nebo národnostní skupinu,

- doktrinální organizace, které používají politických ideologií nebo náboženských dogmat pro ospravedlnění teroristických aktů určených k nápravě domnělých sociálních, ekonomických nebo politických potíží.

Použití tohoto dělení má svoje omezení. Proto nemůže být žádný pokus o třídění teroristických skupin do kategorií zcela úspěšný. Ačkoli jsou obě kategorie neslučitelné, mnohé teroristické skupiny se odvolávají jak na univerzální "pravdu", tak na partikularistický cit pro společnou věc.

Teroristické organizace vznikají, dozrávají a zanikají. Zánik teroristické organizace může mít mnoho příčin, z nichž nejdůležitější jsou:

- * nejzřejmější je rozhodná akce vládních bezpečnostních sil,
- * méně nápadná, ale stejně osudná je ztráta vnější podpory.

Podpora teroristických skupin

Žádná teroristická skupina nemůže existovat dlouho v úplné izolaci. Některé se staly více méně finančně nezávislými a některé dokonce dosáhly určité míry politické volnosti jednání, avšak všechny jsou alespoň v určitém rozsahu závislé na vnější finanční, "týlové", politické, právní a dokonce morální podpoře.

Existují tři základní **druhy podpory** teroristické činnosti:

- státní podpora,
- podpora jinou skupinou, včetně podpory ze strany zakládající skupiny, jiné teroristické organizace a v poslední době ze strany skupin obchodujících s drogami,
- podpora sdělovacími prostředky, i když nezáměrná; sdělovací prostředky umožňují teroristům rozšiřovat jejich politické "poselství" obecnstvu mnohem početnějším, než by mohli sdělit samotní teroristé.

Pro přetrvávání terorismu jako ohrožení mezinárodní stability je určitá míra **státní podpory** nezbytná. Úkol zjištění států podporujících terorismus (nemluvě již o úkolu přinutit je, aby podporu zastavily) je však výjimečně obtížný. Neexistují žádná objektivní kritéria pro zjištění, které státy se provinují podporou terorismu, a žádný stát to otevřeně nepřizná, naopak, dokonce slovy terorismus odsuzuje.

Skutečně všechny státy tu a tam, vědomě nebo nevědomě, přímo nebo nepřímo, učinily opatření, která napomohla vedení teroristické činnosti. Skutečným problémem je zjistit bod, v němž tato opatření tvoří státní politiku podpory terorismu.

Přímé operační řízení teroristické organizace ze strany státu je řídké: riziko odhalení a mezinárodního odsouzení je obvykle považováno za příliš vysoké. Účelnější je skrývat radikální skupinu ochotnou provádět teroristické operace, což státu umožňuje distancovat se od samotných teroristických aktů.

Avšak pasivní a mlčenlivá podpora teroristických skupin je mnohem běžnější, ale stejně obtížně zjistitelná. Existence demokratických institucí, včetně ústavních záruk lidských a občanských práv, značně usnadňuje teroristům vyhnout se vězení a trestu.

I někteří političtí činitelé v demokratických zemích jsou v pokušení omezit základní lidská a občanská práva ve svých zemích, aby chránili sami sebe před hrozbou teroristických útoků.

Jiným projevem pasivní podpory státem je nevšímavost vůči nenásilným aktivitám podezřelým teroristů procházejících zeměmi nebo v nich usazených s předpokladem, že taková přízpůsobivá politika přiměje teroristy k tomu, aby v této zemi upustili od svých akcí. Tyto země nikdy nepřipustí, že podporují terorismus, avšak jejich politika lhostejnosti nesporně přispívá ke schopnosti teroristických organizací provádět svoje operace.

Finanční pomoc teroristickým skupinám je aktivnější formou podpory, avšak její hodnocení je obtížné. Byla zjištěna pravidelná ekonomická podpora teroristických skupin některými státy.

Závažnější formou státní podpory, jejíž potírání je stejně obtížné, je výcvik teroristů a dodávání zbraní. Výcvik teroristů se může provádět kdekoli a nejsou k němu potřebné žádné družicovým průzkumem zjistitelné objekty. Výcvik teroristů zahrnuje střelbu z ručních zbraní, používání trhavin, tajné spojení, průzkum, získávání spolupracovníků, padělání dokumentů atd. Obvykle se provádí na odlehlých místech, chráněných před technickým průzkumem a pozorností obyvatel.

Stanovit, co je to státní podpora terorismu, je politickou otázkou, zvláště proto, že neexistují mezinárodně přijatelná kritéria toho, co terorismus je. Takové hodnocení bude však muset jednou učinit každý stát.

Pro některé státy je terorismus taktikou zahraniční politiky.

Teroristické skupiny potřebují podporu ze strany skupin obyvatelstva. Takové skupiny obyvatelstva poskytují finanční, "týlovou", politickou a dokonce právní (v případě soudního jednání) podporu, ubytování, provádějí průzkum a slouží jako spojky.

Pocit identity s teroristickou skupinou vyplývá z národní a etnické loyality, politické nebo profesionální loyality, třídní příslušnosti, nebo ze sdíleného pocitu nesnáze a společného nepřítele.

Důležitým druhem podpory je **spolupráce mezi teroristickými skupinami**. Ačkoli se teroristické skupiny nikdy nespojují do mezinárodní sítě, mezi určitými skupinami existuje spolupráce na taktické úrovni, motivovaná u části snahou získat zkušenosti. Motivačním činitelem spolupráce skupin může být také ideologie.

V posledních letech se zjišťují vazby mezi teroristy a obchodníky s drogami, zvané **narko-terorismus**. Vztah mezi obchodem s drogami a terorismem se netýká používání drog, nýbrž obchodu s nimi, což je přitažlivým zdrojem příjmů. **Narko-terorismus má často úzké spojení s obchodem se zbraněmi.**

Teroristé obrátěně provádějí svoje operace tak, aby získali maximální publicitu ve sdělovacích prostředcích. V této souvislosti se používá výrazu "**propaganda činem**". Sdělovací prostředky slouží k publikování politických cílů teroristů v širokých vrstvách, což by jinak bylo pro teroristy nemožné. Sdělovací prostředky se tak stávají účastníky teroristických operací. Svůj podíl na tom nesporně má komerční zájem sdělovacích prostředků. Avšak publicita teroristických činů ve sdělovacích prostředcích neodhaluje skutečný význam událostí.

Pro svou činnost teroristická skupina zřizuje **základnu** konspirativně chráněnou proti odhalení. Základnu často tvoří síť opěrných bodů umístěných dokonce v několika státech. Dopravní prostředky a peníze umožňují, že teroristé již nejsou vázáni na určité místo.

Strategie a taktika terorismu

Teroristé vždy mají oběti, jestliže ne oběti na životech, pak vždy vážné poškození nebo ohrožení psychologické, sociální, politické nebo ekonomické situace lidí. Ve většině případů nejsou oběti skutečným cílem teroristického útoku (skutečným cílem jsou vládní orgány, které se teroristé snaží zastrašit), nýbrž spíše symbolickými cíli nebo náhodnými diváky, kteří byli náhodou "na špatném místě v nevhodné době".

Terorismus je možno posuzovat:

◆ buď jako celkovou strategii plánování a provádění jednotlivých teroristických aktů,

◆ nebo jako taktiku v rámci širšího programu pro dosažení politické změny.

Terorismus je **strategií slabých**, kteří vědí, že přímé měření sil nemá smysl. Zvláštnost této strategie je v tom, že svých cílů se nesnaží dosahovat příslušným aktem násilí, nýbrž reakcí tímto násilím vyvolanou; teroristická akce požaduje psychologický výsledek, tj. pocit ohrožení, stupňovaný ve strach. Důležitým prvkem této strategie je stupňování násilí.

Terorismus těží dvojí užitek ze skutečnosti, že jeho strategie je složitá a vzhledem k ojedinelosti jeho nepřehledně početných forem obtížně rozpoznatelná, a sice:

● počítá s chybnými kalkulacemi obrany,

● počítá s tím, že jeho slabost nebude rozpoznána.

Terorismus považuje chování napadeného (vlády) za kotevní bod své strategie. Tím však útočník (terorista) klade jádro své strategie do rozhodovací dispozice napadeného (vlády). To znamená, že terorismu nelze vždy zabránit, ale vždy je možné ho porazit. Vláda prostě neudělá to, co by podle vůle teroristy měla udělat.

Avšak prvky teroristických útoků jsou střízlivou analýzou plně poznatelné.

Terorismus jako celek je spíše taktickou než strategickou koncepcí. Revoluční teoretikové zdůrazňují taktickou povahu terorismu v rámci ozbrojeného zápasu jako je revoluční válka, ozbrojené povstání, který tvoří pro taktiku terorismu strategický rámec.

Terorismus však může být považován také za strategický rámec. Každá skupina volí kombinaci specifických teroristických operací, které jsou ve svém souhrnu považovány za nejvýhodnější z hlediska účinnosti a rizika. Tuto kombinaci lze nazvat teroristickou strategií určité skupiny a operace pak považovat za taktiku v rámci této strategie.

Teroristická **taktika** zahrnuje všechny násilné akty, které zastraší nezúčastněné. Hrozby jsou často stejně účinné jako akty samotné, zvláště když se cílové obyvatelstvo cítí bezmocné a neschopné tyto akty zastavit.

Nejběžnějšími typy terorismu jsou ozbrojené útoky, včetně výbuchů náloží, zakládání požárů, vražd, fyzického násilí, únosů a braní rukojmích.

Cíli teroristických útoků proto mohou být osoby nebo majetek, popřípadě obojí.

Teroristické akty patří do tří kategorií:

- útoky domácích teroristických skupin uvnitř vlastní země,
- útoky teroristických skupin v cizích zemích,
- útoky v cizině na občany, majetek a zájmy určitého státu.

V závislosti na cílovém obyvatelstvu a na nutnosti udržet nepřetržitou podporu se teroristická skupina může záměrně vyhýbat ztrátám na životech. Na druhé straně mohou být útoky zaměřeny na určité osoby, nebo na místa, kde se současně zdržuje velký počet osob, aby byl maximalizován počet ztrát.

Materiální cíle mohou zahrnovat vojenské objekty, vládní úřady, veřejná dopravní zařízení, veřejné objekty a soukromý majetek.

Arsenál teroristů může vedle ručních zbraní (pistole, samopaly, odstřelovačské pušky) a trhavin zahrnovat i protitankové a protiletadlové rakety.

Teroristé používají ozbrojené útoky z různých důvodů:

* snaha vyvolat strach a pocit bezmocnosti mezi civilním obyvatelstvem buď proto, aby se odcizilo vládě, nebo aby ztratilo důvěru ve schopnosti vlády chránit obyvatelstvo,

* vyvolat pocit bezmocnosti mezi vládními orgány nebo je zastrašit tak, aby byl neutralizován jejich aktivní odpor proti teroristickým skupinám,

* snaha podkopat národní hospodářství odražením zahraničních investorů, odstrašením zahraničních turistů od návštěvy země, nebo přinucením domácích investorů k odlivu kapitálu,

* snaha vyvolat tvrdé represálie vlády k získání sympatií obyvatelstva,

* snaha vyvolat mezinárodní incident pro dosažení politické publicity.

Určité teroristické útoky se plánují při kombinaci několika důvodů.

Předností **cílovou skupinou** teroristických organizací je cestující obecnost, a to ve snaze zastrašit je obavami z únosu nebo sabotáže tak, aby se vyhýbalo určitým letadlům, letištím nebo zemím. Konečným cílem však jsou vždy politické orgány, od nichž teroristé očekávají splnění svých požadavků:

- buď dlouhodobých politických cílů,

- nebo krátkodobých požadavků (např. propuštění uvězněných druhů).

Některé únosy letadel však mají pouze získat maximální publicitu.

Pozemní dopravní prostředky jsou při únosu snadnými cíli pro policejní a vojenské síly.

Teroristické činy uskutečňované s politickými cíli je nutno odlišovat od pouhých zločinů (např. únosů) prováděných s cílem získání peněz.

Kombinací taktických způsobů je tolik, kolik je teroristických skupin. Zdá se, že některé skupiny dávají přednost určitým taktickým způsobům a jiným se vyhýbají.

Volbu taktiky teroristických činů mohou ovlivňovat nebo zcela určovat některé činitele, z nichž nejdůležitější jsou:

- prostředí zahrnující fyzické (venkov - město), demografické, politické (stabilita - nestabilita), bezpečnostní a ekonomické podmínky,

● organizace a síla teroristické skupiny a "odbornosti" jejích členů.

Nebezpečí, že by teroristická skupina mohla získat jadernou zbraň, nebo biologické a chemické a bojové látky, je málo pravděpodobné, avšak důsledky takové možnosti by byly katastrofální, takže vládní orgány odpovědné za národní bezpečnost musejí brát takové ohrožení vážně. Všechny tyto druhy zbraní vyžadují odborné zacházení. Sociologické a chemické bojové látky lze získat snáze než jadernou zbraň.

Teroristé se mohou spolehnout na to, že pouhá hrozba použití takové zbraně bude mít požadované výsledky. Jestliže však zajdou tak daleko a hrozba nebude působit, budou nuceni zbraň použít, přičemž vina za důsledky dopadne na jejich protivníky.

Jiným způsobem jaderného terorismu může být přepad jaderné elektrárny, který bude blamovat vládu před veřejností, avšak teroristická skupina po něm ztratí kontrolu nad dalšími událostmi.

Ať použije teroristická organizace jakoukoli taktiku, jsou teroristickým aktem postiženy nevinné **oběti**. Aby byla taková taktika realizována, teroristé tvrdí, že neexistují nevinné oběti, že jejich ozbrojený zápas je morálním imperativem. Teroristé odlidšťují nejen svoje oběti, ale i jejich rodiny.

Psychologické procesy probíhající u unesených osob anebo u rukojmích jsou často pozoruhodné. Orgány, jejichž úkolem je boj proti terorismu, by měly tyto procesy znát, aby jimi nebyly za konkrétní situace překvapeny, resp. aby jich mohly využívat. Např. tzv. "stockholmský syndrom" spočívá v tom, že po určité době se rukojmí ztotožňují se svými únosci.

Nápadná je racionalita, s níž většina teroristických skupin rozhoduje o svých operačních prioritách, přičemž pečlivě zvažuje svoje vlastní výhody a nevýhody i vnější činitele. Jejich konečným cílem je zastrašit vládní orgány, proti nimž bojují. Protože oběť je zřídka konečným cílem, vztah mezi teroristickou taktikou a strategií a obětí teroristů je často pouhým rozmarem, avšak je to rozmar spočívající na necitelném pohrdání lidským životem a lidskou důstojností.

Pro teroristické skupiny je charakteristická jejich vysoká mobilita, a to nejen v prostoru a čase, nýbrž také v taktice, metodách, střídání osob a vzájemného spojení.

Existuje řada teroristických aktů, které byly uskutečněny po skončení studené války a které dokazují, že konec studené války neznamená konec činnosti teroristů. Teroristické skupiny a jejich cíle se mohou změnit, ale problém zůstane stejný. Nezbytnost potírání terorismu a obrany proti němu proto trvá i nadále a může se dokonce rozšiřovat i geograficky.

Obrana proti terorismu

Nekoordinované pokusy o regionální řešení problému terorismu jsou neúčinné. Nezbytná je globální antiteroristická politika založená na analýze :

- **politických složek**: operační principy a různé typy politických opatření,
- **politického poklesu**, tj. dynamiky politiky.

Formulovat **protiteroristickou politiku** je obtížné proto, že je nutno stanovit dlouhodobý přístup k problému se současným řešením jednotlivých vznikajících situací.

Principy protiteroristické politiky musí být:

- dlouhodobý cíl, i když různé akce v určitých krizích jsou vhodné,
- přizpůsobivost k různým geopolitickým okolnostem; aby byla protiteroristická politika účinná, musí být zaměřena jak na domácí, tak na mezinárodní terorismus,
- žádná protiteroristická taktika není univerzálním lékem a žádnou protiteroristickou taktiku nelze předem vyloučit,
- reakce státu na teroristické akce musí být umírněná se zřetelem k jiným zájmům,
- důraz na mezinárodní spolupráci; aby nebyla mezinárodní spolupráce ztěžována, musí být protiteroristická politika zaměřena na teroristické akty, nikoli na teroristické skupiny,
- získání veřejnosti jednak pro podporu protiteroristické politiky, jednak pro spolupráci při ochraně proti terorismu ve vlastní zemi i v zahraničí,
- účelnost, tj. snaha získat co největší prospěch při nejnižších výdajích; účelnost diktuje různé reakce na teroristické akty téhož druhu; politické reakce na teroristické akty nelze spojovat s jinými politickými otázkami,
- věrohodnost: protiteroristická politika musí přesvědčit teroristy, že i když není mezinárodní společenství schopno vykořenit terorismus nebo ihned vyřešit každou krizi, z dlouhodobého hlediska bude provádění teroristických útoků neúnosně nákladné,

- kolektivní akce musejí být založeny na konsensu.

Složkami protiteroristické politiky jsou:

- diplomacie,
- ochrana zákonnosti,
- vyšetřování,
- zpravodajství,
- použití síly.

Protiteroristická politika zahrnuje:

- dlouhodobá politická opatření,
- okamžitá politická opatření,
- opatření ve veřejnosti.

Konečným cílem **dlouhodobých politických opatření** je zmírnit politické problémy, které podněcují k teroristickým činům. Většina takových politických problémů však je řešitelná jen obtížně a proto je teroristická taktika posledním východiskem. Bylo by však naivní domnívat se, že nalezení řešení problému přivodí konec terorismu.

Cílem diplomacie, tj. **okamžitých politických opatření** musí být podpora a udržování mezinárodní spolupráce proti terorismu, dále izolace teroristických skupin a států podporujících terorismus. Formou mezinárodní spolupráce je proti-

teroristický výcvik, předávání zkušeností a prostředků potřebných pro protiteroristická opatření.

Opatření ve veřejnosti zahrnují vysvětlování různých a často zdánlivě protichůdných reakcí na teroristické situace. Zatímco politikové se snaží odůvodnit svoje rozhodnutí v určité situaci, sdělovací prostředky mají především zájem o vyřčení "příběhu", často zjednodušené, což vede k polemice neprospívající protiteroristické politice.

Opatření na ochranu zákonnosti jsou jednou z nejdůležitějších zbraní v boji proti terorismu. Protože neexistuje definice terorismu, mohou o něm přesvědčit pouze kriminální akty. Proto je prvním cílem depolitizovat teroristické akty a posuzovat je pouze jako zločiny, což umožní vyhnout se konfliktu politických zájmů.

Existují dva druhy práva, o něž se lze opírat při vytváření rámce pro protiteroristickou politiku:

- **vnitrostátní právo:** z něho vyplývá povinnost vyšetřovat zločiny a postavit zločince před soud, což vytváří potřebu spolupráce s policií, zpravodajskou službou a někdy také ozbrojenými silami,

- **mezinárodní právo:** jemuž se však nedostává dohod o potírání terorismu; důležitým nástrojem jsou dvoustranné smlouvy týkající se vyšetřování a předávání teroristů, jakož i vzájemné pomoci.

Pro protiteroristickou politiku jsou důležitá dvě legální opatření:

- neformální pracovní vztahy mezi orgány pro ochranu zákona s mezinárodními policejními organizacemi,

- účast státu na soudním jednání v jiné zemi jako strany v soudním procesu s teroristy.

Vojenští analytici považují terorismus za konflikt nejnižší intenzity, někdy související s guerillou, v jiných případech nikoli. Avšak taktické reakce na terorismus, ať politická nebo policejní a vojenská, musí být odlišována od protipovstaleckých opatření.

Nejdůležitějšími vojenskými opatřeními v boji proti terorismu jsou operace na záchranu rukojmích. Speciální protiteroristické jednotky jsou zařazeny buď u policie nebo u vojska, avšak v podstatě jsou to jednotky vojenské.

Jinak vojenskou reakcí na terorismus je odvetný úder proti zemi podporující terorismus. Takový odvetný úder nemá velký vojenský význam, v podstatě je psychologický a politický. Jeho účinky mohou být dvojí:

- * odradí dotyčnou zemi od další podpory terorismu,

- * podnítí jiné země k zesílení boje proti terorismu.

Jestliže nemá odvetný úder úspěch, jeho účinek je opačný. Použití síly je extrémním opatřením a jeho politická rizika musejí být pečlivě zvážena.

Dalším vojenským opatřením je obnovení a udržení občanského pořádku. K tomu je nutno vojenské jednotky vycvičit k plnění policejních úkolů.

Bezpečnostní opatření poskytují statickou obranu proti teroristickým útokům. Sama nemohou terorismus zastavit, avšak mohou odrazovat od napadení určitých objektů a osob. Taková obrana je nákladná a rozhodování o ní obtížné; buď vždy vystaveno kritice:

- zavedení obranných opatření bude kritizováno jako plýtvání penězi,

● bude-li napaden nebráněný objekt, kritika se bude tázat, proč nebyly vydány peníze na jeho ochranu.

Důležitým opatřením protiteroristické politiky je navázání a udržování úzké komunikace se soukromým sektorem: představiteli leteckých společností, průmyslových a obchodních firem aj.

Zpravodajská opatření jsou považována za nejdůležitější složku protiteroristické politiky. Je nutno získávat dva druhy informací:

⇒ vysokou prioritu mají včasné údaje o plánovaných cílech útoků teroristů, aby mohla být protiopatření účinná,

⇒ protože terorismus je dlouhodobý problém, jsou důležité také informace jako biografická data, organizační struktury, plány, operační výhody a nevýhody, způsoby operací, podporující skupiny, styky, útoky aj.

Vzhledem k mezinárodnímu charakteru terorismu je nezbytná mezinárodní spolupráce zpravodajských služeb při potírání terorismu.

Prvým uživatelem zpravodajské informace jsou političtí rozhodovací činitelé. Ve vztazích mezi zpravodajskou službou a uživateli informací je důležité neprozradit zdroje zpráv.

Informace získané kriminalisty je otevřená a používá se u soudů k usvědčení pachatelů.

Důležitou povinností politických činitelů je zajistit **spolupráci a koordinaci** všech orgánů a institucí podílejících se na potírání terorismu. K tomu neexistuje žádný návod, avšak v malých zemích může být tato spolupráce i koordinace uskutečňována osobním stykem za řízení "protiteroristického šéfa".

Pro řešení krizových situací, kdy může být "nejhorším nepřítelem" čas, jsou důležité:

- předem vypracovaný postup pro řešení krizové situace na pracovní úrovni,
- přímá účast rozhodovacího politického činitele na řešení situace,
- rychlé rozhodování,
- vysoká pohotovost zásahové jednotky,
- spojení.

Potírání terorismu na mezinárodní úrovni přináší malé výsledky; důvody jsou tyto:

- zahraničně-politický oportunismus četných států,
- hospodářská závislost na surovinách ze zemí Třetího světa,
- problém předávání pachatelů teroristických činů není jednoznačně vyřešen.

Plk. v zál. Ing. Josef Nastoupil

Literatura:

- Franz Wördermann: Terorismus, Mnichov, 1977,
- David E. Long: The anatomy of terrorism, New York, 1990.